

LLUÍS DUCH

“Vivim instal·lats en la provisionalitat, i patim una indigestió absoluta”

El pare Duch, que celebra aquest mes el seu vuitantè aniversari, ha dedicat tota la vida a l'estudi crític de la cultura occidental. Ens ofereix un diagnòstic lúcid de passat, present i futur que convida a resistir el pessimisme.

Doctor en Antropologia i Teologia per la prestigiosa universitat alemanya de Tübingen, Lluís Duch és professor emèrit de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB, de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós de Tarragona i de l'abadia de Montserrat, d'on és monjo des del 1963. És autor de més de cinquanta llibres i opuscles, i de més de tres-cents articles i col·laboracions en obres col·lectives.

:: Com concep la feina de l'antropòleg?

Jo m'he centrat en la vida quotidiana, el que en diríem la vida normal de la gent. Tinc la idea que l'ésser humà depèn molt dels contextos que li donen sentit, per a bé i per a mal. Som éssers gramaticals, éssers de paraules. Naixem sense paraules i a través de les paraules ens ubiquem al món i comprenem la realitat. Pensem en funció de les paraules que coneixem.

:: Precisament la crisi del món actual és, segons vostè, una crisi gramatical...

Precisament. Cada setmana agafo el tren per anar a Barcelona, i com tothom parla pel mòbil, sento les converses dels altres viatgers. Em quedo parat de la pobresa del lèxic que utilitzen, és

molt reduït. I allò que no podem anomenar, no existeix. Moltes coses no són ni noves ni velles, s'han donat sempre, amb matisos. Però un fet decisiu en l'actualitat és la velocitat, que alhora és causa de la provisionalitat que ho envaeix tot.

:: Vostè sosté que l'ésser humà és ambigu per naturalesa.

Som constitutivament mito-lògics. La lògica necessita el mite; és a dir, els conceptes necessiten les imatges, i viceversa. Quan s'intenta eliminar una de les dues instàncies, es cau en la dictadura i l'opressió. Ho veiem amb Hitler i Stalin. El primer va privilegiar el mite contra la raó, el segon ho va fer a la inversa, i tots dos van provocar grans genocidis. Jo contraposo dos models: la Il·lustració privilegia el concepte i la lògica, el romanticisme, la imatge i el mite. Però tant la Il·lustració extrema com el romanticisme extrem produeixen monstres, com en aquell cèlebre gravat de Goya.

:: L'optimisme il·lustrat va voler convertir la raó en deessa única.

Sí, els esforços que va fer la Revolució Francesa per suprimir el mite van aconseguir en bona mesura carregar-se la influència de la religió catòlica, però al seu lloc hi va posar la religió de la Raó, amb majúscula. Hi ha discursos de

Duch, a la galeria de la biblioteca de l'abadia de Montserrat que conserva les obres més antigues.

L'ANÈCDOTA El poder dels mitjans

Duch identifica tres estructures d'acollida clàssiques dins les quals es forma la visió del món de les persones: la familiar, la política i la religiosa. La seva funció es basa en la confiança. Segons ell, qui avui mereix confiança, en termes generals, són els mitjans de comunicació: "Per això el que diuen s'accepta com abans s'acceptava el que deien els pares, els polítics o els capellans".

LES DATES CLAU

- 1936** Neix a Barcelona.
- 1961** Ingressa al monestir de Montserrat, i des del 1963 n'és monjo.
- 1973** Es doctora en Teologia i Antropologia a la universitat alemanya de Tübingen.
- 2004** Publica el sisè i darrer volum de la seva obra *Antropologia de la vida quotidiana* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat).
- 2011** Rep la Creu de Sant Jordi i se li dedica el llibre d'homenatge *Emparaular el món. El pensament antropològic de Lluís Duch* (editorial Fragmenta).

Robespierre que els podria haver escrit un capellà. Durkheim, un dels pares de la sociologia, va dir que la religió no es pot suprimir, només es pot modificar. Això és fruit de la finitud de l'ésser humà, que també és ambigua.

:: Som finits, però tenim ànsies d'infinit.

Som éssers que desitgen, siguem religiosos o no. I aquest desig no pot ser saciat, es manté sempre desitjant. D'aquí ve la fal·làcia del consumisme en la societat actual. La publicitat ens presenta desitjos realitzables, però un desig acomplert deixa de ser desig, i per això se substitueix per un altre immediatament.

:: On es troben les arrels de la modernitat?

Els canvis culturals són progressius i costen de delimitar. Per exemple, Luter és modernísim pel que fa a la seva visió del subjecte, però la seva visió política és encara plenament me-

dieval. Al segle XVI emergeix el subjecte crític en l'Europa protestant del centre i del nord, i els països mediterranis, que no assumeixen aquest canvi cabdal, entren en decadència. Tot plegat va acompanyat de la revolució de la impremta, que canvia radicalment la manera de llegir. Als països protestants, la lectura privada passa a tenir una gran importància. Als països catòlics, per contra, el model és l'antitètic: el marca l'*Índex de llibres prohibits* promulgat pel papa el 1564, que diu allò que no es pot llegir...

:: I avui, per quin model ens regim?

La figura que defineix la nostra època és l'adolescent, i es dona una *adolescencització* de la societat. Evidentment no tinc res en contra de l'adolescència com a edat, però el que la caracteritza és ser una etapa de trànsit, i per tant s'hi manifesten les inseguretats més fortes i la falta de referències i de criteris sòlids.

Això ho aprofita el sistema en què vivim (un sistema neoliberal que ha tingut i té conseqüències nefastes d'una manera absoluta), per apoderar-se de l'ànima del moment, per dir-ho així. I veiem que la gent de setanta anys vol vestir i vol viure com si fossin nois i noies de vint anys.

:: I hem entrat en crisi.

Vivim amb una desconfiança enorme, que impera en tots els àmbits. Aquesta és la gran crisi de l'escola, per exemple: els pares qüestionen l'autoritat del mestre, i sense aquesta confiança bàsica no hi pot haver ensenyament, perquè l'infant se n'adona. També passa amb els metges. Abans el metge de capçalera generava confiança, i això era fonamental en la relació amb els pacients. Ara tota una sèrie de tècniques i analítiques dilueixen el vincle amb el metge com a persona.

:: Podem viure amb tanta desconfiança?

El risc real són els populismes (siguin de tipus polític, religiós o social). A l'Europa actual en tenim bons exemples, i les lliçons del segle XX són prou clares... Només hi ha un antídoto possible: hem de recuperar la confiança. És difícil, perquè l'esperança està desarticulada, però sempre pot renèixer des dels marges, des de petits nuclis. Tanmateix, ens afecta molt la velocitat. L'acceleració del temps impedeix que digerim les novetats, i ara estem amb una indigestió absoluta, instal·lats en una provisionalitat sense fi. ■ ALEX NOVIALS